

Geliş Tarihi: 11/09/2022

Kabul Tarihi: 21/10/2022

TÜRKİYE'DEKİ MEVCUT VE POTANSİYEL HÜZÜN TURİZMİ ALANLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

Cansel ERGUN*

Kutay OKTAY**

ÖZET

Turizm; gezme, eğlenme, bilgi sahibi olma gibi pek çok nedenlere dayalı gerçekleştirilen bir aktivitedir. Dört mevsim boyunca gerçekleştirilmesi mümkün olan bu aktivite yapılaş amacına ve şekline göre birçok farklı türe ayrılmıştır. Bunlardan biri olan hüzün turizmi; geçmişte meydana gelmiş ölüm, savaş, kaza, deprem gibi üzücü olayları içerisinde barındıran bir turizm çeşididir. Bu turizm kapsamında yapılan ziyaretlerde, empati yoluyla eskiden yaşanmış olayların kişiye aktarılması amaçlanmaktadır. Türkiye'de hüzün turizmi açısından önemli birçok destinasyon bulunmaktadır. Bu çalışmanın amacı, hüzün turizmi çerçevesinde Türkiye'deki destinasyonların belirlenmesi ve akademik olarak incelenmesidir. Araştırma yönteminde ilk olarak konu ile alakalı geniş bir literatür taraması yapılmış, doküman ve veri analizleri gerçekleştirilmiş ve yöntemi olarak nitel araştırma yöntemlerinden örnek olay tarama modeli tercih edilmiştir. Bu kapsamda Dünya'dan 6 tane hüzün turizmi destinasyonu incelenmiştir. Bunlar; Auschwitz-Birkenau Toplama Kampı, Alcatraz Hapishanesi, Çernobil, Srebrenica Soykırımı, Waterloo Savaş Alanı ve Pompei, İtalya'dır. Türkiye'den ise; Sinop Cezaevi, Anıtkabir, Ulucanlar Cezaevi Müzesi, Başkomutan Tarihi Milli Parkı, Sarıkamış, Gelibolu Yarımadası ve Dolmabahçe Sarayı olmak üzere toplamda 7 adet hüzün turizmi alanı örnekleme alınmıştır. Ayrıca, hüzün turizmi potansiyeli olan alanlar da araştırılmış ve sonuç olarak bazı yeni alanların hüzün turizmi açısından değerlendirilebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Hüzün Turizm, Türkiye'de Hüzün Turizmi.

A REVIEW ON CURRENT AND POTENTIAL DARK TOURISM AREAS IN TURKEY

ABSTRACT

Tourism: it is an activity based on many reasons, such as walking, having fun, having knowledge. This activity, which can be practised in all four seasons, is divided into many different types according to its purpose and form. One of them is dark tourism, a type of tourism that includes sad events such as death, war, accidents and earthquakes in the past. The visits that are made in this tourism try to make people understand the past events through empathy. In Turkey, there are many important destinations in the field of dark tourism. As a research method, a comprehensive literature review on this topic was conducted first, the study was conducted as a result of document and data analysis, and the case study model, one of the qualitative research methods, was preferred as a data collection method. As a result, 6 dark destinations in the world were selected. These are Auschwitz-Birkenau concentration camp, Alcatraz prison, Chernobyl, Srebrenica genocide, Waterloo battlefield and Pompeii in Italy. In Turkey, a total of 7 dark tourism areas were reached, including Sinop Prison, Anıtkabir, Ulucanlar Prison Museum, Supreme Commander Historical National Park, Sarıkamış, Gallipoli Peninsula, and Dolmabahçe Palace. In addition, areas with the potential for dark tourism were also studied and as a result, it was found that some new areas can be evaluated in terms of dark tourism.

Key Words: Tourism, Dark Tourism, Dark Tourism in Turkey.

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Kastamonu Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı, canselergun67@gmail.com ORCID: 0000-0002-4166-5151

** Prof. Dr., Kastamonu Üniversitesi, Turizm Fakültesi, oktay@kastamonu.edu.tr ORCID: 0000-0003-0552-0913

GİRİŞ

İnsanlar, yaşamlarını sürdürdükleri yerden kısa bir süreliğine ayrılarak herhangi bir ülkeye veya şehre; gezip görme, eğlenme ve dinlenme gibi çeşitli amaçlarla gitmektedir. Bu olay turizm olarak adlandırılmaktadır (Uçkun, 2004:28; Kanbur, 2021). Eski dönemlerde de insanların bir yerden başka bir yere seyahat ettikleri bilinmektedir. Tarih boyunca gerçekleştirilen bu hareketler kesin olarak turizm niteliğini üstlenmese de turizmin temelini oluşturmaktadır. Paranın ve tekerleğin icadı, antik Yunanlıların düzenledikleri olimpiyatlar ve Romalılar zamanında yapılmış olan yolların turizmin temellerini sağlamlaştırmasında büyük bir rol oynadığı görülmektedir (Köseoğlu, 2019).

Zaman içerisinde turizmde meydana gelen gelişim ve değişiklikler sonucunda alışılmış turizm faaliyetlerinin yanı sıra özel ilgi isteyen alternatif turizme karşı olan talep yükselmiştir (Çelik, 2017). Özel ilgiler doğrultusunda oluşan alternatif turizm çeşitleri, insanların özel meraklarını yaşatabilmeleri amacıyla geliştirilen turizm türleridir (Aksakallı, Selçuk ve Işık, 2017).

Özel ilgi turizmi kapsamında değerlendirilmekte olan hüzün turizmi ise, ölümler veya sürgünler gibi üzücü olayların yaşandığı alanlara yapılan gezileri bünyesinde barındırmaktadır. İnsanlar, yapmış oldukları bu seyahat sayesinde geçmişte meydana gelmiş olaylardan ders çıkarmakta ve yaşanmış olayları gelecek nesillere aktararak kültürlerini sahiplendiklerini göstermektedirler (Sunar, 2017).

Dünya’da olduğu gibi Türkiye’de de hüzün turizmi açısından önemli potansiyele sahip birçok destinasyon vardır. Ulucanlar Cezaevi Müzesi, Anıtkabir, Sinop Cezaevi, Sarıkamış ve Gelibolu Yarımadası, Başkomutan Tarihi Milli Parkı ve Dolmabahçe Sarayı gibi alanlar Türkiye için önemli hüzün turizmi destinasyonlarıdır.

Bu çalışmada, içerik analizi aracılığıyla Türkiye’de bulunan hüzün turizmi destinasyonların belirlenmesi, tanıtılması ve turizme kazandırılmalarına yönelik önerilerin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Hüzün turizmi; savaş, işkence gibi olayların yaşandığı, can kayıplarıyla sonuçlanan doğal afet bölgelerine ve çeşitli felaketlerin meydana geldiği alanlara yapılan seyahatler ve bu olayların anısına inşa edilmiş şehitlik, toplu mezar ve anıtlara gerçekleştirilen ziyaretler şeklinde bilinmektedir. Eski zamanlarda, çeşitli işkencelerin yaşandığı hapishanelerin müze şeklini alıp halka açılması ve tanınmış kişilerin öldüğü yerlerin ziyareti de hüzün turizmine girmektedir (Kendle, 2008; Kılıç ve Akyurt, 2011; Çelik, 2017; Güzel ve Atabeyoğlu, 2021).

Uzun zamandan beri insanlar; afet, acı, şiddet ve ölüm gibi olaylara karşı ilgi beslemekte ve bu olayların gerçekleştiği mekânları ziyaret etmeyi amaçlamaktadırlar (Lennon, 2017). Bu sebepten gerçekleştirilen ziyaretlerin temelleri oldukça eskiye dayanmaktadır (Niemela, 2010). Roma gladyatör oyunlarını, Ortaçağ idamlarını ve İsa’nın çarmıha gerildiği alanı görmek amacıyla yapılmış olan geziler hüzün turizmi açısından ilk örnekler olarak kabul edilmektedir (Stone ve Sharpley, 2008; Uşak, 2021).

Hüzün turizminin temellerinin eskiye dayanmasına rağmen akademik olarak bu terime ilk kez 1996 yılında John Lennon ve Malcom Foley değinmektedir (Niemela, 2010).

Hüzün turizmi kavramı bugüne kadar, afet turizmi, kara nokta, ölüm turizmi, savaş turizmi ve vahşet turizmi gibi çeşitli şekillerde adlandırılmıştır (Uşak, 2021). Bu kavramın farklı şekilde adlandırılması hissedilen duyguların kişiden kişiye değişim göstermesi olabilir. Örneğin, bir kişi ziyaret ettiği alanda hüzün duygusunu yaşarken bir diğer kişi gurur duyma veya nefret etme duygularını yaşayabilir (Birdir, Dalgıç, Güler ve Kayaalp, 2015).

Seaton (1999) hüzün turizmine ait beş grup tipoloji oluşturmuştur. İlk grupta bulunan tipolojiye göre insanların, idam cezası alan kişinin idam anını izlemek amacıyla yaptıkları seyahatleri içermektedir. İkinci grup ise, felaket ve ölüm gibi üzücü olayların yaşandığı yerlere yapılan turizm hareketliliğidir. Üçüncü grup ölümlerden sonra mezar alanlarına yapılan ziyaretleri dördüncü grup ise, eski yaşama ait olan eşyaların sergilendiği müzelere yapılan ziyaretleri bünyesinde barındırmaktadır. Beşinci ve son grupta dini nedenler ve ölmüş kişilerin anıldığı alanlara yapılan turizm hareketlerinden oluşmaktadır (Aksakallı, Selçuk ve Işık, 2017).

Hüzün turizmini genelde alışılmışın dışında bir tatil isteyenler tercih etmektedir. Bu turizm hareketinde geçmişte yaşanan olayların etkisini, kendi içerisinde hissetmek isteyen insanların yoğunlukta olduğu

bilinmektedir. Kültür veya inançların yaşandığı alanları merak etme, araştırma ya da geçmişlerine saygı amacıyla insanların bu alanları ziyaret etmek istedikleri bilinmektedir. Genelde orta yaş grup insanların tercih ettiği bir turizm çeşidi olduğu düşünülmektedir.

Konu ile ilgili yapılmış araştırmalar incelendiğinde ise konu ile ilgili çeşitli araştırmalara ulaşılmıştır. Çakar (2017) “Bir Hüzün Turizmi Destinasyonu Olan Gelibolu Yarımadasını Ziyaret Eden Turistlerin Motivasyon Ve Deneyimlerinin İncelenmesi” adlı çalışmada Çanakkale’yi ziyaret eden yerli, yabancı turistlerin motivasyon ve deneyimlerinin hüzün turizmi kapsamında neler olduğunun ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu çalışma nitel araştırma yöntemlerinden yüz yüze görüşme tekniği, doküman analizi ve katılımcı gözleme teknikleri uygulanmıştır. Sonuç olarak, bu savaş alanını ziyaret eden turistlerin seyahat motivasyon ve deneyimleri incelendiğinde uluslara göre benzerlik ve farklılık ortaya çıkmıştır.

Kılıç ve Akyurt (2011) destinasyon imajı oluşturmada hüzün turizminin önemine değindikleri çalışmada, Başkomutan Tarihi Milli Parkı’nın Afyon ili için önemli olduğu ve şehrin termal turizm potansiyeline ilave olarak hüzün turizmi potansiyeline de sahip olduğunu belirtmişlerdir.

Alili (2017) Avrupa’daki ve Türkiye’deki Hüzün Turizmi Destinasyonlarının Karşılaştırılması Üzerine Teorik Bir Çalışma yapmıştır. Bu çalışmanın amacı, Avrupa ve Türkiye’de hüzün turizmi alanlarını belirleyerek, Türkiye’nin dünya çapında önemli bir destinasyon olabilmesi için akademik anlamda farkındalık oluşturmaktır. Sonuç olarak, Türkiye’de bulunan hüzün turizmi alanlarının diğer ülkelerde olduğu gibi korunması ve geliştirilmesiyle, ziyaretçilerin algılarını olumlu yönde etkileyeceği, ülkenin tanınması ve turizm gelirlerinin artacağı sonucuna varılmıştır.

Sunar (2017) Özel ilgi Turizmi Olarak Hüzün Turizmi ve Türkiye’den Örnekler adlı çalışmada 15 Temmuz tarihinde meydana gelen olayları hüzün turizmi kapsamında değerlendirmiştir. Bu süreçte yaşanmış acı olayları, kahramanlıkları unutturmamak ve gelecek nesillere aktarmakta bir diğer amaçtır. Sonuç olarak, Mac Cannell’in süreçlerinden adlandırma, sınırlama ve yükseltme, mekanik çoğaltma, sosyal çoğaltma aşamalarının tamamlandığı görülmüştür.

Kanbur (2021) A ve B Kişilik Tiplerinin Hüzün Turizmi Deneyimlerine Etkisi: Tarihi Sinop Cezaevi Müzesi adlı çalışmada, bireylerin hüzün turizmine katıldıklarında elde ettikleri deneyim ve faydalar arasında anlamlı farklılık olmadığını araştırmıştır. Araştırma sonucunda, cinsiyete, gelir durumuna, ziyaret yerine ve şekline göre anlamlı farklılık olduğuna ulaşılmıştır.

Niemela (2010) Motivation Factors in Dark Tourism adlı çalışmada, turistleri hüzün turizm merkezlerini ziyaret etmeyi, özellikle Terör Evi müzelerini görmek istemelerini hangi faktörlerin motive ettiğini ortaya çıkarmıştır. Sonuç olarak, yapılan nicel araştırmaya göre en güçlü ve motive edici unsurun eğitim olduğuna ulaşılmıştır. Diğer bir sonuç, İnsanların savaş sonrasında yaşanan etkileri hissedebilmek empati kurabilmek için müzeleri ziyaret ettiğidir.

Her yıl birçok turiste ev sahipliği yapan hüzün turizmi destinasyonları insan ve doğa temelli olmak üzere iki kategoride sınıflandırılmaktadır (Yıldız, Yıldız ve Aytemiz, 2015).

Doğaya Dayalı Hüzün Turizmi

İnsanların etkisi olmadan tamamen doğal afetler sonucunda meydana gelen ölüm ve acı öğeleriyle alakalı hüzün turizmi çeşididir (Dunkley, Morgan, Westwood, 2007). 2005 senesinde yaşanan Katrina kasırgası sonrası turistlerin bölgeye olan ziyaret yoğunluğu doğaya dayalı hüzün turizminin en önemli örneklerindedir (Alili, 2017).

Pompei, İtalya: Pompei, Vezüv yanardağının patlaması sonucu dağılan Napoli yakınında bulunan eski roma kentiydi (Fonseca, Seabra ve Silva, 2016). Patlamadan dolayı neredeyse tüm şehir yok olmuş ve insanlar ölecek külün altında gömülü kalmışlardır. Kent, yılda 2,5 milyon ziyaretçiyle İtalya’nın en popüler turistik yerlerinden biri konumuna ulaşmıştır (Alili, 2017).

İnsana Dayalı Hüzün Turizm

Bir kişinin bilerek veya bilmeyerek neden olduğu, küçük veya büyük çaplı meydana gelen ölüm, acı ve şiddet gibi öğelerle oluşan hüzün turizmi çeşidi şeklinde ifade edilmektedir (Dunkley, Morgan, Westwood, 2007). Soykırım Turizmi, Zulüm ve Kölelik Turizmi, Keder Turizmi, Savaş Turizmi, Trajedi Turizmi, Korku Turizmi ve Sıra dışı Turizm insana dayalı hüzün turizmine örnek olarak gösterilmektedir (Yıldız vd., 2015).

Geçmişten bugüne dünya, çok fazla acı, savaş, yoksulluk, felaket gibi olaylara ev sahipliği yapmış ve bu olaylar sonucunda ise birçok can kaybı yaşanmıştır. Her toplum, kaybettikleri kişileri anmak veya yaşanan olayları anlayabilmek amacıyla bu destinasyonları ziyaret etmektedirler. Bu destinasyonlar acıyı ve ölümü temsil etmekte ve bu anılarla hatırlanmaktadır (Uşak, 2021).

Austchwitz-Birkenau Toplama Kampı: Polonya’da kurulmuş bu kamp, Yahudi, Roman ve eşcinseller gibi Nazilerin düşman gördükleri gruplardan neredeyse 1,5 milyon kişinin öldürüldüğü kamptır. Bu kampta çoğu insan, aç ve susuz çalıştırılarak ölüme terk edilmiştir. 1979 yılında UNESCO’nun İnsanlığın Kültür Mirası listesine eklenmiş olan kamplar, Yahudi mezarlığı, Austchwitz-Birkenau Devlet Müzesi ve Holokost anma mekânı olarak halka açılıp turizm destinasyonu olarak müze haline getirilmiştir (URL-1).

Alcatraz Hapishanesi: San Francisco şehrine yakın bir adada kurulan güvenli bir hapishane olarak bilinmekte. Uğraşması güç olan suçlular genelde buraya getirilmektedir (Waite, 2011: 99). Ünlü kişilerin de bulunduğu hapishaneden birçok kez kaçma eylemleri yapılmış ve bu kaçışta yakalanamayanlar körfez suyunda boğularak can vermiştir (Uşak, 2021).

Çernobil: Çernobil Nükleer Santrali’nde, dört reaktörün yanlış yapılması ve reaktörlerden biri ile deney yapmak amacıyla güvenlik sistemlerinin devre dışı bırakılmasıyla patlama meydana gelmiştir. En fazla radyasyona maruz kalanlar acil durum ekipleri ve Çernobil personelidir (Kara ve Günay, 2013). 1986 yılında olan patlamanın Hiroşima ve Nagazaki’ye atılan atom bombasının 200 katı etkisinde olduğu bilinmektedir. 60.000 kişinin bu patlamaya bağlı olarak kansere yakalandığı öne sürülmüştür. Buraya yapılan gezilerde insanların mevsim yaz bile olsa şort veya terlik gibi açık kıyafet giymesi yasak olduğu bilinmektedir. Misafirler tur bitiminde radyasyon ölçüm aletlerinden geçmektedirler (Çenkaya, 2018; İnce, 2020).

Srebrenica Soykırımı: 6 Temmuz tarihinde meydana gelen katliam Srebrenitsa’nın ele geçirilmesiyle başlamıştır. Kadınlar ve küçük çocuklar Müslüman ülkelere gönderilirken, 12-77 yaş grubundakiler ise “savaş zanlısı” olarak öldürülmüşlerdir. Katliam birkaç kişinin kaçmasıyla duyulmuştur (Vatansever, 2011, s.4; İnce, 2020). Tarihte yaşanmış en büyük soykırım olarak bilinmektedir.

Waterloo Savaş Alanı: Brüksel’in güneyinde yer alan Waterloo kasabasına yakın olduğundan dolayı savaşın bu isimle anıldığı bilinmektedir. 18 Haziran’da yaşanan bu savaş dünyanın en belirgin savaşlarından biri olarak bilinmektedir. Napolyon’un son savaşı olan bu savaşa altı ülke katılmıştır ve Napolyon yenilgiye uğramıştır (Özçelik, 2012: 46-47). Waterloo savaş alanında 135 anıt ve abide bulunmakta ve Belçika’nın en büyük turizm destinasyonlarından biri olmuştur (Akbulut ve Ekin, 2018: 402).

YÖNTEM

Araştırmanın Amacı: Bu çalışmanın amacı, hüzün turizmi çerçevesinde Türkiye’deki destinasyonların belirlenmesi ve bilimsel bir çerçevede incelenmesidir.

Araştırmanın Önemi: Araştırma kapsamında belirlenen konunun hüzün turizmine farklı bir bakış açısı getirmesi, ulusal alanda yapılması düşünülen çalışmalara örnek olması ve bu konu ile ilgili eksikliklerin tespit edilerek daha düzgün bir şekilde hüzün turizminin ele alınması açısından oldukça önemlidir.

Araştırmanın Modeli: Örnek olay tarama modelidir. Örnek olay tarama modelleri, belirli bir olguya ilişkin ayrıntılı betimleme yapmak amacıyla kullanılır. Buna “durum çalışması” da denilmektedir. İncelenen olguları insanlar, hastalıklar, sorunlar, uygulamalar vb. oluşturabilir. Olgunun önemli olduğu düşünüldüğünde belge inceleme ve gözlem gibi veri toplama teknikleriyle durumu oluşturan değişkenlerin ortaya çıkarılması, değişkenler arasındaki etkileşimlerin belirlenmesi ya da farklı durumların karşılaştırılması olanaklıdır (Şimşek, 2012, s.93).

Araştırmanın Örnekleme: Türkiye’deki mevcut ve potansiyel hüzün turizmi destinasyonları araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

Veri Toplama Yöntemi: Araştırmada ilk olarak konu ile alakalı geniş bir literatür taraması yapılmış, doküman ve veri analizleri sonucunda çalışma oluşturulmuştur.

BULGULAR

Turizm, insanların yoğun iş temposundan sıyrılarak dinlenmek, eğlenmek ve öğrenmek için gerçekleştirdikleri seyahatler olarak bilinmektedir. Turizmin birçok çeşidi vardır bu çalışmada ise hüzün turizmi ele alınmıştır. Hüzün turizmi; geçmişte meydana gelmiş olayların hissiyatını empati yoluyla yaşamak amacıyla gerçekleştirilen turizm çeşididir.

Türkiye’deki mevcut hüzün turizmi destinasyonlarından çalışmanın örnekleme dâhil edilenler bulgular kapsamında sunulmaktadır. Bunlar; birçok ünlüye ev sahipliği yapan Ulu Önder Atatürk’ün mezarının bulunduğu yer Anıtkabir, Başkomutan Tarihi Milli Parkı, binlerce Mehmetçiğin şehit olduğu Sarıkamış, Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı, Dolmabahçe Sarayı, yine birçok ünlünün cezasını çektiği yer Ulucanlar Cezaevi Müzesi ve son olarak da Sinop Cezaevi’dir. Ayrıca çalışmada, hüzün turizmi potansiyeli olan alanların tespiti de yapılmıştır.

Türkiye’de Mevcut Hüzün Turizmi Destinasyonları

Anıtkabir: Anıtkabir, Kurtuluş Savaşının yöneticisi ve aynı zamanda Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucusu olan Mustafa Kemal Atatürk’ün mezarının bulunduğu alan olarak bilinmektedir. Bu yapı, 1940-1950 yıllarında yabancı mimariye karşı geliştirilmiş konseptin basit, şık ve estetik bir örneğidir (Toker, Ürk ve Ünay, 2010: 58-60). Anıtkabir’in inşa edilmesi 9 Ekim 1944 tarihinde başlayıp, Eylül 1953 tarihinde sona ermiştir. İnşa edilen bu yapıda, Cumhuriyet tarihine, Atatürk’ün hayatına ve Kurtuluş Savaşına dair heykel ve kabartmalar yer almaktadır (Taylak, 1998: 57-58). Anıtkabir’in altında bulunan müzenin, dünyada bulunan örneklerden esinlenerek hazırlandığı görülmektedir. Yeşildağ ve Atay (2010: 69-70) yapmış oldukları çalışmada, Türkiye’de en çok ziyaret edilen yerlerin Anıtkabir ve orada bulunan müze olduğunu belirtmişlerdir. Türkiye’deki önemli hüzün turizmi alanlarından biri olan Anıtkabir, oldukça fazla turisti kendine çektiğinden Türkiye için önemli bir yapıdır (İlgar, 2015: 6). Anıtkabir, yerli ve yabancı turistlerin, Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk’ün ve Türk Milletinin Türkiye Cumhuriyeti’ni ne büyük zorluklarla kurduğunu ve bağımsızlık yolunda ne büyük fedakârlıklar yaptığını idrak edebilmeleri açısından ziyaret etmeleri gereken önemli bir hüzün turizmi destinasyonudur.

Başkomutan Tarihi Milli Parkı: Milli park alanının Büyük Taarruz ve Başkomutanlık savaşlarının yaşandığı; Afyonkarahisar ve Dumlupınar şeklinde iki bölümden oluşturulduğu bilinmektedir (Kılıç, Akyurt; 2011). Kurtuluş savaşının son zamanlarını temsil eden bu alanların Türk Milleti açısından anlam ve öneminin oldukça fazla olduğu bilinmektedir. Bu savaş alanları tarihi mekânlar olmanın yanı sıra bir milletin uyanışını ve küllerinden yeniden doğuşunu temsil etmektedir (Alaeddinoğlu ve Aliğaoglu, 2007: 216).

Büyük Taarruz, Türk ordusunun Yunanlara karşı başlatmış olduğu saldırdır. Afyon Cephesi, kurtuluş savaşında en yoğun savunmanın olduğu alan olarak bilinmektedir. Ayrıca Büyük Taarruz, Türk ordusunun ilk kez taarruza geçtiği savaş olarak da büyük bir öneme sahiptir. 26 Ağustos, 30 Ağustos tarihleri arasında süren mücadelede 31 Ağustos tarihinde Yunan ordusunun savaş alanını terk ettiği bilinmektedir (Kılıç ve Akyurt, 2011: 219). Savaş alanının unutulmaması, gelecek nesillere ilk gün ki gibi aktarılması için milli parkın kurulduğu bilinmektedir. Milli parkın 10 anıt ve şehitlik, 2 müze, 1 tanıtım parkı olmak üzere iki ayrı şehre kurulduğu bilinmektedir (Uşak, 2011). Bu destinasyonu ziyaret edenler, geçmişe ve geçmişte yaşanan olaylara olan meraklarını gidermek istemektedir. Geçmiş zamanın kahramanları ile empati kuran ziyaretçiler, tarihi anları ruhlarında en derin şekilde hissetmektedirler.

Sarıkamış: Doğu Anadolu Bölgesi’nde, Erzurum-Kars illeri arasında yer alan bir destinasyondur. Bazı kaynaklarda 60 bin bazı kaynaklarda 90 bin Mehmetçiğin donarak hayatlarını yitirdikleri yer olarak bilinmektedir. Türk ordusunu Sarıkamış’a Rus birliklere karşı yönlendirerek 90 bin askerin şehit olmasının tek sorumlusunun Enver paşa olduğu ileri sürülmektedir (Yirik ve Seyitoğlu, 2014: 2; Sunar, 2017). -40 derece soğukta ve açlıkta kalmalarına rağmen mücadeleyi bir an olsun bırakmayan Türk askerlerinin anısına Sarıkamış’ta “Şehitlik Anıtı” inşa ettirilmiştir (Öztürk, 2016: 32; Uşak, 2021). Ziyaretçiler, ülke halkının rahat

ve huzurlu hayat yaşamaları adına zorlu kış şartlarında donarak hayatlarını kaybeden şehitlerin anıtını ziyaret ederek onlara dualarını, şükranlarını ve minnetlerini sunmaktadırlar.

Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı: Gelibolu Yarımadası, Türkiye’de en çok ziyaret edilen savaş alanı destinasyonlarından biri olarak bilinmektedir (Birdir vd. 2015: 14; Uşak, 2021). Çünkü bu milli park sadece Türkler için değil, Avustralya ve Yeni Zelanda gibi birçok Ülke için de büyük bir öneme sahiptir (Soylu ve Özkök, 2016: 567).

Gelibolu, Çanakkale’nin bir ilçesidir. Coğrafi konumu sebebiyle birden fazla milletin yaşamak ve ticaret yapmak maksadıyla arzulamış oldukları önemli bir alan olduğu bilinmektedir. Ayrıca, Asya ve Avrupa arasında köprü görevinde olması, korunaklı limanları ve birçok geçiş alanlarını birbirine bağlamasıyla önemli bir deniz üssü konumunda olduğunu göstermektedir (Özçelik, 2012). Çanakkale savaşı, Türk ulusunun zor zamanlarında dünyada bulunan diğer güçlü devletlere karşı çıktığı bir ayaklanma destanıdır. Bu zor zamanlarda canlarını hiçe sayarak ne pahasına olursa olsun milletini koruyan askerlere duyulan minnet sonucunda buraya gelen ziyaretçi sayısı oldukça fazladır.

1973 senesinde milli park kabul edilen bu alanın (Soylu ve Özkök, 2016: 567), 56 yerli anıt ve şehitlik, 35 yabancı anıt ve mezarlığı bünyesinde barındırdığı bilinmektedir (Birdir vd., 2015: 14; Uşak, 2021).

Dolmabahçe Sarayı: Saray, otuz birinci Osmanlı padişahı Sultan Abdülmecid tarafından 1839-1861 tarihleri arasında yaptırılmıştır (Özçelik, 2012; Tarıncı ve Kılınç, 2019). Sarayda; 285 oda, 43 salon, 68 tuvalet ve 6 hamam bulunduğu bilinmektedir (Özçelik, 2012). İstanbul Beşiktaş’ta Boğaziçi ile Dolmabahçe Caddesi arasında bulunan bir alana koyun doldurulması sonucu inşa edildiği bilinmektedir (Demir, 2019).

Atatürk’ün 10 Kasım 1938 günü saat 09.05’te sarayda kaldığı odada vefat ettiği bilinmektedir. Ulu Önder’in hayatının son zamanlarını geçirdiği tarihi oda ilk gün ki haliyle korunmakta ve özellikle 10 Kasım tarihlerinde ziyaretçi yoğunluğuna uğramaktadır (Sunar, 2017). Ulu Önder’in son saatlerini geçirdiği ve gözlerini hayata kapadığı yer, yerli ve yabancı turistler tarafında büyük bir ilgiyle ziyaret edilmektedir. Atalarının son saatlerini geçirdiği sarayı ziyaret etmek; hüznün, saygı ve minnettarlık gibi hisleri onlara yaşatmaktadır.

Ulucanlar Cezaevi Müzesi: Ankara Kalesi’nin doğu tarafında yer alan cezaevi, cumhuriyetten önce mezarlık, cumhuriyetten sonra ise kısa bir süre depo görevinde kullanılmıştır. Daha sonrasında mahkûmların ıslah edilmesinde yardımcı olmak amacıyla etrafı tarlalarla çevrili olan bu deponun cezaevine dönüştürüldüğü bilinmektedir. Zamanla ek binalar yapılarak cezaevi geliştirilmiştir. 6 bölümden oluşan cezaevinde çocuklar ve kadınlar için de ayrı koğuşlar bulunmaktadır. Buna ek olarak da birden fazla hücre olduğu bilinmektedir (Çetinsöz, 2017: 19). İlk ismi Cebeci Tevkifhanesi olan cezaevi sonrasında Cebeci Umumi Hapishanesi daha sonrasında Ankara Merkez Cezaevi ismini almış ve son olarak Ulucanlar Cezaevi ismini alarak bugüne kadar bu şekilde anılmıştır. 1925-2006 yılları arasında cezaevinde çok kötü şartlarda hayatlarını sürdüren mahkûmlar bulunmaktaydı. Bu cezaevi kullanıldığı süre zarfında tanınmış birçok kişiyi bünyesinde barındırmıştır. Nazım Hikmet, Necip Fazıl Kısakürek, Bülent Ecevit, Muhsin Yazıcıoğlu ve Ahmet Arif bu kişilere örnektir. 2006 yılında boşaltılan cezaevi 16 Haziran 2011 tarihinde ziyaret amacıyla açılmıştır. Cezaevine gelen kişiler, rutubet kokusu eşliğinde 40-50 dakika sonrasında gezilerini tamamlamaktadırlar (URL-2). Bu destinasyon, bugünkü cezaevinde bulunan şartlar ile geçmiş zamanın şartlarının karşılaştırılmasında ve o dönemlerde mahkûmların çekmiş oldukları eziyetleri ziyaretçilerin az da olsa anlayabilmelerinde önemli bir rol üstlenmektedir.

Sinop Cezaevi: Sinop Kalesinin içerisinde eski tersane alanına inşa edilmiş bu cezaevinin birçok ünlü edebiyatçı ve siyasetçinin mahkûm edildiği cezaevi olduğu bilinmektedir. Cezaevinin bulunduğu kalenin kim tarafından ne amaçla yapıldığı kesin olarak bilinmemektedir. Ancak bazı araştırmacılar bu kalenin 4 bin yıl önce Gaskalılar tarafından elleriyle inşa edildiğini ileri sürmektedirler (Öz, 2009). Sinop Cezaevi kaleden cezaevine dönüştürülmüş bir yapıdır. Ortaya çıkan bazı kaynaklarda kalenin 1568 yılında cezaevi olarak kullanıldığı görülmektedir. Ancak tam olarak kalenin cezaevine ne zaman dönüştürüldüğü kesin değildir. Bu cezaevi etrafı tamamen denizle çevrili kaçılması zor bir yerdir. Burada mahkûm olan bazı ünlüler; Refik Halit Karay, Mustafa Suphi, Refii Cevat, Burhan Felek ve Sabahattin Ali’dir. Cezaevi 1996 yılında boşaltılmış ve Kültür bakanlığına devredilmiştir. 2003 yılında ise il özel idaresine tahsis edildiği bilinmektedir (Belli ve Özdemir, 2018: 122). Geçmiş zamanın en acı hatıralarını bünyesinde barındıran Sinop cezaevinde dört duvar arasında geçen hayatların kalıntılarını bulmak mümkündür.

Türkiye’de Potansiyel Hüzün Turizmi Destinasyonları

Sakarya Şehitleri ve Zafer Anıtı Müzesi: Sakarya Meydan savaşı esnasında ölen askerlerin anısına Polatlı ilçesine yapılan anıtın 20 Ekim 1973 yılında ziyarete açıldığı bilinmektedir. Sakarya Şehitler Anıtı; anıt gövdesi, heykeller ve müzeden oluşmakta. Anıt gövdesi 915 rakımlı tepeden başlayıp başlangıçtan itibaren daralarak, 420 basamaklı yol boyunca 970 rakımına kadar yükselmektedir. Yolun her iki tarafında yer alan sütunlar, savaşın düşman birliklerine karşı zaferle sonuçlandığının göstergesidir. Bu yolun sonunda, Türk Ordusu’nun kazandığı zaferin öyküsünü anlatan kabartmalar ve savaşa dair bazı resim ve belgelerin yer aldığı müze bulunmaktadır (URL-5). Savaşın izlerini taşıyan bu müze, potansiyel hüzün turizmi destinasyon alanlarından biri olarak değerlendirilebilmektedir. Kurtuluş savaşının en büyük mücadelelerinden biri olan; Sakarya savaşında binlerce askerin kanlarının son damlasına kadar vermiş oldukları zorlu savaşın izlerinin gelecek nesillere aktarılması ve unutturulmaması açısından bu destinasyon büyük bir önem arz etmektedir.

15 Temmuz Darbe Girişimi: 15 Temmuz 2016 saat 22.00’da İstanbul ve Ankara’nın caddelerinde tankların dolaşması, İstanbul Boğaziçi Köprüsünün tank ve askeri araçlar tarafından trafiğe kapalı hale gelmesi ve savaş uçaklarının alçaktan uçmaları Türkiye’ye yapılan darbe girişiminin göstergesidir. Ankara’da bulunan TRT stüdyosuna baskın düzenleyen darbeci askerler tarafından spikere tehditle okutmuş oldukları bildiri ve camilerden yükselen sela sesleri darbenin korkutucu örneklerinden biridir. Bütün bu darbe girişimine karşı Türk halkı sabaha kadar hatta günlerce direniş göstermiştir. Ayrıca 15 Temmuz darbe girişiminin başarısız olmasının en temel nedeni halkın ayaklanması olarak bilinmektedir (Alkan, 2016).

Bu darbe sonucunda birçok Türk askeri ve vatandaşlar hayatını kaybetmiştir. Türk milletinin başına gelen bu üzücü darbe girişimi insanlık açısından büyük bir öneme sahiptir. Türk halkının gücünü gösterdiği bu korkunç olayın acı ve üzüntülerini aynı derecede yaşamak isteyen kişiler burayı ziyaret etmek isteyeceklerdir. Bu ziyaret hüzün turizmi çerçevesinde değerlendirilebilir.

İstanbul, Üsküdar semtinde inşa edilmiş olan 15 Temmuz Şehitler Anıtı ve Müzesi, 2016 senesinde meydana gelmiş olan hain darbenin unutulmasını önlemek ve şehit olanların anılarını kalıcı kılmak amacı ile yapılmıştır. 15 Temmuz Şehitler Köprüsü’nün Anadolu tarafında bulunan müze Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü himayesi altına alınmıştır. Bin 500 metre karelik alana inşa edilmiş müzede 15 Temmuz darbe gecesi Türk halkının göstermiş olduğu dillere destan direnişi tüm yönleriyle ziyaretçilere aktarılmaktadır. Müzenin giriş kısmında abide taşıdığı üzerinde “Bu şehitlik anıtı, Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın iradeleriyle, 15 Temmuz 2016 tarihinde şehit edilen kahraman kardeşlerimizin aziz hatıralarına hürmeten inşa edilmiştir” yazısı dikkatleri çekmektedir (URL-3).

17 Ağustos Marmara Depremi: 17 Ağustos 1999 yılında Marmara Bölgesini derinden etkileyen, 7.4 şiddetinde olduğu bilinen bir deprem meydana gelmiştir. Ağustos depreminin merkez üssü olan ve depremden büyük ölçüde zarar gören yerin Gölcük olduğu bilinmektedir. Gölcük’te yaşanan deprem sonucunda büyük çapta can kaybı yaşanmış, binaların hasar alması sonucunda kentte değişiklikler meydana gelmiş ve başka şehirlere göç başlamıştır (Südaş, 2004). Resmi verilere göre 17.480 kişinin öldüğü, 23.781 kişinin yaralandığı ve 505 kişinin ise sakat kaldığı görülmektedir (URL-4). Birçok kişinin hayatını kaybettiği ve kısa bir süreliğine de olsa yaşamın durduğu bu elim hadise uzun yıllar boyunca akıllardan çıkmamıştır. Her yıl 17 Ağustos tarihinde meydana gelen bu üzücü felaketi anmak adına programlar düzenlenmektedir. Düzenlenen bu programlar aracılığıyla 1999 senesinde yaşanan olayın üzüntüsünü hissettirme ve unutturmamak amaçlanmıştır.. Hüzün turizmi açısından önemli destinasyon sayılabilecek bu alan deprem ile ilgili bir müze yapılarak geliştirilebilir ve nesiller boyunca aktarılabilir.

Yasak Kent: 1939 Erzincan depreminde 605 yapının zarar gördüğü, 6601 yapının ise yıkıldığı, neredeyse bütün yapıların kullanılamaz hale geldiği yaşam yeri tahliye edilerek “Yasak kent” olarak adlandırılmıştır (Çuhadaroğlu vd., 1992: 38). Halk dilinde “Eski Erzincan” veya “afet yeri” isimleri ile bilinen alan, toplu ölümlerin, afet sonrası acı, hüzün, keder ve korku gibi duyguları içinde barındıran trajik olayın yaşandığı alandır (Bozdemir, 2011).

Yasak kentin, maddi manevi kayıpların verildiği ve birçok trajedi olayın yaşandığı alan, ayrıca olayın tanıkları ve bazı yapısal kalıntıların varlığını sürdürmesi nedeni ile Erzincan kentinin önemli hüzün turizmi potansiyelini oluşturduğu bilinmektedir. Deprem anıtı, Şüheda kabri (Toplu mezar) ve Zelzele anıtı da Erzincan ili için hüzün turizmi potansiyeline sahiptir. Ölenleri anmak ve hatırlamak amacıyla inşa edilen deprem anıtı, trajik olayın hislerini insanlara iletmekte ve hüzün turizmi kapsamında değerlendirilmektedir. Depremde hayatını

kaybeden kişilerin toplu gömüldüğü “Şüheda Kabri” ve kabrin üstünde bulunan “Zelzele Anıtı” ölümü anlatan mekânlar olarak bilinmektedir (Güncü ve Güneş, 2017).

Afette yakınlarını kaybeden yerli ve yabancı turistler, bu destinasyonun nasıl bir yer olduğu ile ilgili meraklarını gidermek için seyahat etme isteği duyacaklardır. Bundan dolayı bu alanlar hüznün turizmi potansiyeli açısından büyük bir öneme sahiptir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Turizm, insanların dinlenmeleri ve kaliteli vakit geçirmeleri için önemli bir faaliyettir. Her kesimden kişinin kolayca ulaşabildiği bir tüketim aracı olan turizm, deniz, kum, güneşin dışında daha birçok alternatif sunmaktadır. İnsanlar birçok sebepten dolayı seyahat etme ihtiyacı ve isteği duyarlar. Kişiler; eğlenme, kafa dağıtma, gezip-görme gibi unsurların yanı sıra bir kişinin öldürüldüğü, cezaevinde hüküm sürdüğü, mezarının bulunduğu yerleri seyahat etmek isterler. Eski dönemde meydana gelen olayların üzüntü ve kahramanlık öykülerini unutmamak ve unutturmamak amacı ile gelecek nesillere aktarılması oldukça önemli bir husustur. İnsanların hüznün turizmine olan istekleri empati yoluyla olayı yaşamış kişilerle aynı duyguları hissetmek olarak görülmüştür. Bu çalışmada, Dünya’da ve Türkiye’de bulunan hüznün turizmi alanları ve potansiyeli olan alanlar incelenmiş ve insanların hüznün turizmi konusunda bilgi edinmeleri sağlanmıştır. Bu doğrultuda, hüznün turizmine başlıca örneklerden birkaç tanesine yer verilmiştir.

Yapılan bu çalışma kapsamında hüznün turizmi açısından Türkiye’de bulunan potansiyeli değerlendirmek ve bu konuyla alakalı kazanımları artırmak amacı ile bazı önerilerde bulunulmuştur. Bu öneriler şu şekilde sıralanmaktadır;

- Hüznün turizminin bilinirliğinin az olması nedeni ile tanıtım çalışmaları yapılmalıdır.
- Hüznün turizmi destinasyonlarının çeşitli medya araçları ile tanıtımları yapılarak insanlara aktarılması sağlanmalıdır.
- Hüznün turizmi hava şartlarına bağlı olmadığından tüm mevsimlere yayılmalıdır.
- Seyahat acentaları hüznün turizmi konusunda daha bilinçli bir hale getirilmelidir. Hüznün turizmi kapsamında rehberler yetiştirilmeli ve daha deneyimli bir hale gelmeleri sağlanmalıdır.
- Soma(Manisa), Zonguldak ve Karaman gibi maden kazalarının meydana geldiği alanların incelenip hüznün turizmine kazandırılması sağlanabilir.
- Kastamonu’nun Bozkurt ilçesinde 11 Ağustos 2021 tarihinde yoğun yağış nedeni ile sel felaketi meydana gelmiştir. Bu üzücü doğa olayında birçok can ve mal kaybı yaşanmıştır. Bozkurt ilçesinin yaşamış olduğu olayın yerinde incelenmesi ve hüznün turizmi açısından önemli bir destinasyon imajı oluşturması sağlanabilir.
- Kültür ve tarih turizmi çerçevesinde hüznün turizmi destinasyonlarının çoğaltılması ve hüznün turizmi konusunun bilinirliğinin artırılması ile hüznün turizminin gelişim göstererek devam etmesi sağlanabilir.
- Ayrıca, hüznün turizmi alanına giren destinasyonların tanıtımının etkileyici bir biçimde yapılarak, destinasyonların bilinirliğinin artırılması, altyapı ve üstyapı imkânlarının geliştirilmesiyle hüznün turizmi alanlarının pazarının oluşturulması ve bu alanların çekicilik unsuru halini alması sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Aksakallı, Z., Selçuk, G. N. ve Işık, C. (2017). Nene Hatun Tarihi Milli Parkı’nın Hüznün Turizmi ve Mabetleşme Yönünden Değerlendirilmesi. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Ulusal Alternatif Turizm Kongresi Özel Sayısı Ös [Iv]* , 215-240. Retrieved From <https://Dergipark.Org.Tr/Tr/Pub/Erzisosbil/Issue/31128/338064>.
- Alaeddinoğlu, F., ve Aliağaoğlu, A. (2007). Savaş Alanları Turizmine Tipik Bir Örnek: Büyük Taarruz Ve Başkomutan Tarihi Milli Parkı. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 18 (2)*, 215-225.

- Alili, M. (2017). Avrupa'daki ve Türkiye'deki Hüzün Turizmi Destinasyonlarının Karşılaştırması Üzerine Teorik Bir Çalışma. *Uluslararası Global Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 37-50. Retrieved From <https://Dergipark.Org.Tr/Tr/Pub/İjgtr/İssue/31137/332049>.
- Alkan, H. (2016). 15 Temmuz'u Anlamak: Parametreler ve Sonuçlar. *Bilig*, (79), 253-272. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/bilig/issue/48706/619739>.
- Belli, S., ve Güneren Özdemir, E. (2018). Sinop Cezaevi'nin Hüzün Turizmi Çerçevesinde İncelenmesi: Tripadvisor Örneği. *I. Uluslararası Turizmde Yeni Jenerasyonlar ve Yeni Trendler Kongresi*, 01 Kasım - 03 Kasım, Sakarya.
- Bilgen, G., Balcı, E. ve Kalça, M. Y. (2022). *Kastamonu Bozkurt İlçesinde 11.08.2021 Tarihinde Meydana Gelen Sel Felaketinin Yerinde İncelenmesi. Tasarım Mimarlık ve Mühendislik Dergisi*, 2 (1), 20-35. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dae/issue/68555/1073884>.
- Birdir, K., Dalgıç, A., Güler, O. ve Kayaalp, Y. (2015). Hüzün Turizmi: Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkını Ziyaret Eden Yabancı Turistlerin Deneyimleri, (Dark Tourism: The Experiences of Foreign Tourists Visiting the Gallipoli Peninsula Historical National Park), *Journal of Tourism and Gastronomy Studies (JOTAGS)*, 3(4), 12-23.
- Bozdemir, A. (2011). *1939 Erzincan Depremi*, <http://www.kardere.com/default.aspx?pid=50646&nid=69392>.
- Çakar, K. (2017). *Bir Hüzün Turizmi Destinasyonu Olan Gelibolu Yarımadasını Ziyaret Eden Turistlerin Motivasyon Ve Deneyimlerinin İncelenmesi*. Yükseköğretim Kurumları tarafından destekli bilimsel araştırma projesi.
- Çelik, A. (2017). Hüzün turizmi üzerine bir derleme. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 41-55.
- Çetinsöz Burçin, C. (2017). Karanlık (Dark) Alanları Ziyaret Eden Yerli Turistleri Motive Eden Etmenler: Ankara Ulucanlar Cezaevi Müzesine Yönelik Bir İçerik Analizi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu, Alanya-Türkiye*, 2, 18-20.
- Çuhadaroğlu, F., Kara, R. ve Ustaoglu, E. (1992). *Deprem ve Erzincan 13 Mart 1992 Erzincan Depreminin Öncesi Deprem Olayı ve Sonrası. İstanbul: Erzincan Valiliği, Mega Basım Yayın*.
- Demir Şahan, S., ve Technique, W. (2019). Dolmabahçe Sarayı Süfera Salonu Restorasyon ve Konservasyon Çalışması Kapsamında Süsleme Unsurlarında Uygulanan Yeni Teknikler ve Çalışmalar Sırasında Bulunan Geçmiş Dönem Materyalleri. *Milli Saraylar Sanat Tarih Mimarlık Dergisi* 18, 162-181.
- Dunkley, R., Morgan, N., Westwood, S. (2007). A shot in the dark? Developing a new conceptual framework for thanatourism. *Asian Journal of Tourism and Hospitality Research* 1 (1) 54-73.
- Güncü, A., ve Güneş, E. (2017). 1939 Depremi İle Afet Yeri Olan Erzincan'ın Hüzün Turizmi Potansiyeli Üzerine Bir Araştırma. *Turkish Studies (Elektronik)*, 12(29), 251 - 270.
- Güzel, M. & Atabeyoğlu, Ö. (2021). Peyzaj Mimarlığı Açısından Mekânsal Bellek Kavramı Olarak Hüzün Turizmi. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 23 (2), 477-492. DOI: 10.24011/barofd.871354.
- İlgar, R. (2015). Mabetleşen bir mekân: Gelibolu Yarımadası tarihi savaş alanları turizmi. *Çanakkale Araştırmaları Türk Yılığ*, 13(19):1-20.
- Kanbur, E. (2021). *A ve B Kişilik Tiplerinin Hüzün Turizmi Deneyimlerine Etkisi: Tarihi Sinop Cezaevi Müzesi.. Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu*.
- Kılıç, B., ve Akyurt, H. (2011). Destinasyon İmajı Oluşturmada Hüzün Turizmi: Afyonkarahisar ve Başkomutan Tarihi Milli Parkı. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 10(1), 209-232.
- Köseoğlu, A. (2019). *Hüzün Turizmi Kapsamında Çanakkale Savaşlarının Turizm Ekonomisine Etkisi*. Yök Ulusal Tez Merkezi - Selçuk Üniversitesi.
- Lennon, J. (2017). Dark tourism sites: visualization, evidence and visitation. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, vol. 9, no. 2, pp. 216-227. <https://doi.org/10.1108/WHATT-09-2016-0042>.

- Niemela, T. (2010). *Motivation factors in dark tourism: Case: House of terror*. Lahti University Of Applied Sciences The Faculty of Tourism and Hospitality Degree Programme in Tourism and Hospitality Management, Nature and Soft Adventure Tourism Bachelor's thesis: Finland.
- Özçelik, H. (2012). *Gelibolu-Waterloo Karşılaştırması Yoluyla Türkiye'de Keder Turizmi Potansiyeli Analizi*. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Anabilim Dalı.
- Özdemir, G. ve Çulha, O. (2009). Satisfaction and Loyalty of Festival Visitors. *Anatolia: An International Journal of Tourism and Hospitality Research*, 20 (2): 359-373.
- Seabra, C., & Silva, C. (2016). Dark Tourism: Concepts, Typologies and Sites. *2015 M-Sphere Book of Papers*, 159-168
- Soylu, Y. & Özkök, F. (2016). Turistik Destinasyonlarda Taşıma Kapasitesi: Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alanı Örneği. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, İİBF 10. Yıl Özel Sayı*, 565-581. *Doi: 10.31795/Baunsobed.662447*.
- Sunar, H. (2017). *Özel İlgi Turizmi Olarak Hüzün Turizmi ve Türkiye'den Örnekler*. TC Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Seyahat İşletmeciliği ve Turist Rehberliği Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Südaş, İ. (2004). 17 Ağustos 1999 Marmara depreminin nüfus ve yerleşme üzerindeki etkileri: Gölcük (Kocaeli) örneği. *Ege Coğrafya Dergisi*, 13, 1-2, . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ecd/issue/4880/66945>.
- Şimşek, A. (2012). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.
- Tarınç, A. ve Kılınç, C. Ç. (2019). Türkiye'deki Hüzün Turizmi Destinasyonları Üzerine Teorik Bir Çalışma. *Sosyal, Beşeri Ve İdari Bilimler 1*, 25-45.
- Taylak, M. (1998). *Etnografyadan AnıtKabir'e. Atatürk'ün Aziz Naaşı'nın Etnografya Müzesi'nden AnıtKabir'e Nakli*. Ankara: Şekerbank Yayınları.
- Uşak, E. C. (2021). *Hüzün turizmi kapsamında turistlerin kültürlerarası duyarlılık gelişimlerinin davranış niyetine etkisi: Gelibolu örneği* (Master's thesis, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).
- Vatansever, M. (2011). *Zamanın Unutturamadığı Dram: Srebrenitsa*. Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu.
- Yıldız, Z. , Yıldız, S. & Aytemiz, L. (2015). Kara Turizm, Terör Turizmi ve Türkiye Potansiyeli. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4 (2) , 390-407. DOI: 10.15869/itobiad.17490.

İNTERNET KAYNAKLARI

- URL-1, Cnnturk.<https://www.cnnturk.com/fotogaleri/yasam/auschwitz-kampi-insanliginolduruldugu-yerpage=10> (Erişim Tarihi: 25.04.2022).
- URL-2, Ulucanlar Cezaevi Müzesi. <https://Www.Ulucanlarcezaevimuzesi.Com.Tr/Tarihce/> (Erişim Tarihi: 16.05.2022).
- URL-3, <https://basin.ktb.gov.tr/TR-269463/15-temmuz-sehitler-aniti-ve-muzesi-bakanliga-tahsis-edildi.html> (Erişim Tarihi: 18.08.2022).
- URL-4, <https://deprem.afad.gov.tr/tarihteBuAy?id=37> (Erişim Tarihi: 29.08.2022).
- URL-5,<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/ankara/gezilecekyer/sakarya-sehtler-zafer-aniti-ve-muzes> (Erişim Tarihi: 29.02.2022).